

Олена Буруль,
магістриня кафедри політології,
Національний університет «Кієво-Могилянська академія»
o.burul@ukma.edu.ua

Ярослав Борщик,
науковий керівник,
кандидат історичних наук,
старший викладач кафедри міжнародних відносин,
Національний університет «Кієво-Могилянська академія»

**МІЖНАРОДНА РЕАКЦІЯ
НА МАСОВУ ВТЕЧУ ТА ВБИВСТВА УКРАЇНЦІВ
НА р. ДНІСТЕР НА поч. 1930-х рр.
(за матеріалами німецькомовної преси)**

На початку 1930-х років голод, штучно організований радянським режимом в Україні, змусив тисячі українців до відчайдушних спроб втекти за кордон, зокрема через річку Дністер до Румунії. Ці трагічні події, включно з масовими вбивствами біженців на річці Дністер радянськими прикордонниками, не залишилися поза увагою європейських медіа, зокрема німецькомовної преси.

Міжнародна реакція на масові вбивства українських біженців під час Голодомору залишається малодослідженою. Німецькомовна преса 1930-х років дозволяє по-новому поглянути на цю проблему, показуючи, що події на радянськорумунському кордоні обговорювалися не лише в медіа, а й на міжнародних майданчиках, зокрема у Лізі Націй.

Дослідження має на меті довести, що європейці були добре поінформовані про голод в Україні та обговорювали ці події на міжнародному рівні. Для досягнення мети застосовано якісний контент-аналіз повідомлень у друкованій

пресі Німеччини, Австрії, Швейцарії, Люксембургу та Ліхтенштейну.

Німецькомовна преса активно інформувала про розстріли біженців, що намагались покинути СРСР, перетнувши Дністер. Німецькі газети «Kölnische Zeitung» і «Der Grafschafter», а також ліхтенштейнська «Liechtensteiner Nachrichten» описували кривавий інцидент на кордоні, під час якого було вбито 40 із 60 людей, які намагались втекти до Румунії. У наступному номері ліхтенштейнська газета повідомляла, що цей інцидент спричинив обговорення ситуації на кордоні на офіційному рівні в Румунії: «Депутат Зінгер закликав Міністерство закордонних справ Румунії вжити заходів для припинення ситуації на російсько-румунському кордоні, яку він охарактеризував як справжню бійню, де щодня проливається нова кров» (Die «Menschenschlächterei» an der russisch-rumänischen Grenze, 1932).

Німецька газета «Vorwärts» повідомляла про «жахливе видовище» тіл біженців, які «все ще розкидані на льоду» річки, і які ніхто не прибирав (Grausiges Schauspiel am Dnjestrfluß, 1932). Такі інциденти були непоодинокі, про це свідчить кількість жертв, про які пише «Liechtensteiner Nachrichten». В статті зазначалось, що лише за п'ять тижнів (з лютого до березня 1932 року) радянські прикордонники розстріляли понад тисячу осіб, які намагались втекти зі «зразкового» СРСР, зокрема 750 чоловіків, 212 жінок та 41 дитину (In fünf Wochen tausend Menschen erschossen!, 1932).

У березні 1932 року люксембурзька газета «Luxemburger Wort» повідомила про заяву прем'єр-міністра Румунії Ніколае Йорги щодо наміру уряду його країни надіслати меморандум про масові вбивства на Дністрі до Ліги Націй (Die Jagd auf Flüchtlinge im Dnjestr, 1932). Ліхтенштейнська «Liechtensteiner Nachrichten» писала, що це питання порушили на засіданні Міжнародної асоціації Ліги Націй у Брюсселі: «Румунський делегат запропонував голові асоціації

вжити заходів для протесту проти цих подій у Лізі Націй». Крім того, повідомлялось про прохання представника Румунії до Ліги Націй подбати про долю біженців, яким румунський уряд не міг надати повноцінної допомоги та захисту з власних ресурсів (In fünf Wochen tausend Menschen erschossen!, 1932).

У квітні 1932 року австрійська газета «Vorarlberger Volksblatt» видала статтю про виступ колишнього міністра юстиції Румунії Валеріу Попа перед міжпарламентською групою з доповіддю про ситуацію на Дністрі: «Міжпарламентський союз завжди пишався тим, що захищає ідеали гуманізму та цивілізації; тому він має засудити ці звірства й підняти свій голос і покласти край цим жахливим подіям на берегах Дністра, які вже два місяці є ганьбою для цивілізації» (Die Schreckenerrschaft der Sowjets an der rumänischen Grenze, 1932).

У серпні 1933 року «Neuer Züricher Zeitung» повідомляла про роботу румунсько-радянської комісії, яка була створена для врегулювання «численних інцидентів на Дністрі». Ефективність роботи комісії журналіст описав досить скептично: «Проте не варто робити з засідань цієї комісії якісь висновки... Комісія, що засідає двічі на рік, цього разу займалася численними порушеннями кордону, бо тяжка нужда все частіше підштовхує селянство України до заборонених переходів до Румунії. Російські прикордонні органи на лівому березі Дністра намагаються перешкодити цим біженцям, і перестрілки тут стали повсякденним явищем» (Rumänien und Rußland, 1933).

Голодомор та масові вбивства українських біженців на радянсько-румунському кордоні на початку 1930-х років активно висвітлювалися в німецькомовній пресі й обговорювалися на міжнародних майданчиках, зокрема в Лізі Націй. Європейська громадськість була поінформована про трагедію та критикувала радянську політику, незважаючи на спроби її приховати.

Список використаних джерел

- Der Grafschafter. (1932, February 26). Vom Elend in den Tod [From misery to death], 3.
- Kölnische Zeitung. (1932, February 25). Die Flüchtlinge am Dnjestr erschossen [The refugees at the Dniester were shot], 3.
- Liechtensteiner Nachrichten. (1932, March 1). Flucht aus Sowjetrußland [Escape from Soviet Russia], 4.
- Liechtensteiner Nachrichten. (1932, March 3). Die «Menschenschlächterei» an der russisch-rumänischen Grenze [The 'Massacre' at the Russian-Romanian border], 3.
- Liechtensteiner Nachrichten. (1932, March 30). In fünf Wochen tausend Menschen erschossen! [A thousand people shot in five weeks!], 2.
- Luxemburger Wort. (1932, March 28). Die Jagd auf Flüchtlinge im Dnjestr [The hunt for refugees on the Dniester], 2.
- Neuer Züricher Zeitung. (1933, August 8). Rumänien und Rußland [Romania and Russia], 2.
- Vorarlberger Volksblatt. (1932, April 23). Die Schrecken Herrschaft der Sowjets an der rumänischen Grenze [The reign of terror by the Soviets on the Romanian border], 14.
- Vorwärts. (1932, March 15). Grausiges Schauspiel am Dnjestrfluß [Grim spectacle on the Dniester River], 2.